

Tour Zuid Amerika september 2004

Bolivia, Argentinië en Brazilië

door Joost Lijbaart

12 September

De beschrijving van een vliegreis is over het algemeen saai en oninteressant omdat vliegen geen reizen is maar met een groep mensen wachten in een aluminium buis totdat je op de plaats van bestemming bent.

Het is 11 uur s'avond. Samen met 30 andere mensen wachten we in een aluminium buis die nog steeds op schiphol aan de grond staat. Het technische probleem waar al 3 uur aan gewerkt is (om de 20 minuten hoorden we dat het nog 20 minuten zou duren) kan niet worden verholpen. We moeten er weer uit. Na onze bagage te hebben opgehaald en door de douane te zijn gegaan wachten we buiten de vertrekhal in de gure wind op een busje. Omdat het vliegtuig een tussenstop in Parijs maakt, waar de meeste mensen aan boord komen zijn we met een relatief klein groepje. Naast ons een paar Brazilianen, twee Nederlandse beachvolleyballers (een van hen is zo groot dat zijn collega naast hem een dwerg lijkt terwijl die maar net iets kleiner is dan ikzelf), een non onderweg naar haar weeshuis in Bolivia, een oudere Nederlandse dame op weg naar haar zoon in de Amazone, een paar toeristen naar Lima en Brazilië en een Argentijn die me aanraadt in Bolivia weinig te eten. Niet zozeer vanwege de kwaliteit van het voedsel maar om zuurstof te sparen. La Paz, waar we gaan spelen in Bolivia ligt op 3500 meter en is de hoogste stad ter wereld.

De wind wakkert aan. We staan inmiddels al weer een tijdje buiten en ik heb, om ruimte te sparen in mijn koffer voor dingen die ik wil kopen, geen trui meegenomen. De draaideur naar de vertrekhal achter ons is om veiligheidsredenen afgesloten en mag niet meer geopend worden. De dame van de vliegmaatschappij telefoneert koortsachtig en om half 1 s'nachts komt er een negenpersoonsbusje. Veel te klein natuurlijk. Om 1 uur zitten we in het derde busje dat langskwam waar ook de contrabas in paste en rijden naar Haarlem. De zeven hotels op schiphol zaten allemaal vol vanwege een belangrijke conferentie in de Rai (waar heb ik dat toch eerder gehoord?). Het Sheratonhotel kijkt ons dood aan wanneer we er langsrijden. Ik zie in slechts twee van de 400 kamers licht.

Ik ben nog nooit in Zuid Amerika geweest en heb, zoals ik dat ook met andere landen had waar ik voor het eerst naar toe ging, geen enkele voorstelling van waar we naartoe gaan, alsof we gaan afreizen naar een werelddeel dat niet bestaat en zich pas opent als we er zijn. Het begin van onze tournee eindigt die avond om 2 uur s'nachts in een hotel in Haarlem. Zuid Amerika lijkt verder weg dan ooit.

14 September

"Joost, joost, kom kijken". Ik hoor Tony. Waar ben ik? O ja, in het vliegtuig naar La Paz. Na 2 dagen reizen en overstappen in Parijs, Sao Paulo en Santa Cruz ben ik even mijn oriëntatie kwijt. Aangezien er zo weinig mensen mee gingen met dit toestel was ik even languit gaan liggen op drie stoelen. Ik kijk uit het raampje en

kan mijn ogen niet geloven. Het lijkt wel een maanlandschap. Zo ver als ik kan kijken geel bruine rotsen, diepe kloven, soms met sneeuw en daarachter een eindeloze bruine verlaten vlakte begrensd door hoge bergen. Dit moet de hoogvlakte rondom La Paz zijn. Het toestel vliegt wel erg laag over de scherpe pieken of zijn die gewoon zo hoog? In de verte zie ik een paar enorme bergen opdoemen die het uitzicht afbakenen. Plotseling duikt het toestel een dal in en vliegen we tussen de bergen door. Het waait nogal en het vliegtuig schommelt behoorlijk. De Braziliaan naast Yuri slaat onophoudelijk kruizen op zijn borst.

We duiken verder het dal in en ik zie de eerste huizen, het lijken meer sardineblikjes die willekeurig over de bruine vlakte zijn uitgestrooid. Het vliegtuig maakt weer een bocht en de bergen om ons heen worden nog groter. Het vliegveld ligt op 4000 meter hoogte dus hoe hoog moeten die bergen wel niet zijn? We duiken verder het dal in en nu zie ik La Paz. Het is een van de vreemdste steden die ik vanuit een vliegtuig heb gezien. Hoe kan hier, in dit onherbergzame oord zo'n stad zijn? Samengedrukt tussen hoge bergkammen zie ik huizen tegen de hellingen aangebouwd en in de kom van het 3500 meter hoge dal zijn langs een brede straat een paar flats gebouwd.

Op het vliegveld staan we in de rij voor de douane en begin ik de eerste symptomen van deze hoogte te voelen. Mijn handen trillen heel erg en er lijkt iets tegen mijn voorhoofd te duwen wat graag naar binnen wil.

Tony zijn koffer is weg. Yuri en ik lopen naar buiten terwijl Tony wat formulieren invult. Het ademen gaat heel licht, zonder weerstand. De enorme bergen in de verte die de stad omsluiten lijken wel wachters, bewakers van de hoogvlakte, het Titicacameer en de zoutvlakten die zo'n drie uur rijden buiten de stad liggen. De hoogte en het adembenemende uitzicht fokken me erg op. Ik zou het liefst willen rondrennen, zo'n kick geeft het om hier te zijn.

Eindelijk zijn alle formulieren voor Tony zijn koffer ingevuld en rijden we in een busje naar het hotel. Wat me het meeste opvalt op straat zijn de vrouwen. Bijna allemaal dragen ze in een felgekleurde doek een baby op hun rug. Ze dragen halflange gekleurde wijduitstaande rokken in lagen over elkaar en de meeste hebben ook een soort bolhoed op die letterlijk óp hun hoofd staat. In winkels en op straat zie ik ze hun baby's knuffelen en de borst geven. Ondanks de vele militairen komt het allemaal erg gemoedelijk op me over.

Mannen in een zebrapak compleet met zebramasker staan bij kruisingen langs de weg. De chauffeur verteld ons dat zij inderdaad als markeringspunten dienen op oversteekplaatsen voor voetgangers.

In een restaurant kopen we cocabladeren. Het kauwen erop lijkt zo goed tegen de hoofdpijn te helpen dat we later in het hotel iemand eropuit sturen om een hele zak te kopen. Ook drinken we de hele dag door coca thee. Later in het theater verteld een Nederlandse man me die hier al 21 jaar woont, dat bij het kauwen van de bladeren een beetje bicarbonaat moet worden ingenomen waardoor het stofje in de bladeren vrijkomt dat veel energie geeft. Misschien komen we daar ook nog aan toe maar voorlopig werkt dit ook al.

Het theater waar we spelen doet me een beetje denken aan het muppetshowtheater waar we in Georgië speelden een paar jaar geleden. Het is er ook net zo koud. Ons optreden is erg leuk. We hebben alledrie last van de hoogte maar Yuri heeft het vanwege het blazen het zwaarst. Ik weet niet hoe hij het doet maar we spelen een behoorlijk energieke set. Het publiek is erg enthousiast. Er wordt veel geroepen en gejuicht. De 19 CD's waarvan we dachten dat dat wel genoeg zou zijn voor vanavond zijn we snel kwijt. Een vrouw van de organisatie omhelst me na afloop en ik krijg een kus op mijn wang. Er is iemand die ons wil interviewen, er worden veel handen geschud en veel mensen willen met ons op de foto. Tony wordt wat geel in zijn gezicht en lijkt nu toch wel erg veel last te hebben van de hoogte. Een medewerker van het festival rijdt een enorme zuurstoftank de kleedkamer binnen met een inhaleermasker. Rustig ademt Tony de zuurstof in. We zijn ver van huis.

15 September

Omdat we hier maar zo kort zijn lopen we al om 9 uur s'morgens op straat. We voelen ons alledrie heel goed ondanks de horror verhalen die we hoorden over doodzieke kotsende mensen met een hersenbeschadiging als gevolg van de hoogte. De meeste winkels openen net. Ik koop in een toeristische buurt 2 poncho's en een mooi mutsje. s'Middags geven we een workshop op het conservatorium. Een medewerker van de ambassade helpt bij het vertalen maar raakt toch enigszins de draad kwijt wanneer ik over 'groepjes van 5 in kwart triolen' begin. Als ik aan aan het eind vraag of een van de studenten wil drummen stormt er een jongetje van ongeveer tien jaar naar voren. Hij wil wel. Geconcentreerd ramt hij zijn eerst geleerde ritme met break houtherig over het drumstel. Mijn hele verhaal over frasering en melodieuze drummen lijkt plotseling erg relatief. Na de workshop krijg ik toch weer hoofdpijn of is het gewoon de honger? In de drie dagen dat we onderweg zijn heb ik nog geen behoorlijke maaltijd gehad en dit lijkt het moment om eens lekker uit eten te

gaan. Omdat de twee goede restaurants die Boris, de eigenaar van de club waar we spelen, ons had aangeraden dicht zijn belanden we in de bar van het Ritz hotel waar we verblijven en waar je kunt eten. De prijzen zijn voor een 5 sterrenhotel lachwekkend laag. Het klimaat maakt dat ik het de hele tijd warm en koud tegelijk heb. Ik besluit voor de tweede keer vandaag een heel heet bad te nemen. Als ik er goed en wel in lig gaat de telefoon. De receptioniste verteld me dat er 2 mensen zijn die onze CD willen kopen, dat is al de tweede keer vandaag. Het blijken twee studenten van het conservatorium te zijn waar we vanmiddag de workshop hebben gegeven. Het is voor het eerst dat mensen ons opzoeken in het hotel om CD's te kopen. Omdat we pas om 11 uur beginnen besluit ik nog even te gaan slapen. Om half 11 word ik heel moe wakker. De club is afgeladen. Er zijn veel studenten van het conservatorium, de Nederlandse ambassadeur en twee lange Nederlandse mannen die hier na een rugzakvakantie 20 jaar zijn blijven hangen. Een van hen geeft me een tip om wat bij te verdienen. Ik moet op het vliegveld van La Paz een paar dozen cocathoe kopen in geschenkverpakking voor 1 dollar per doos. De handel meenemen naar Nederland en de dozen vervolgens aan lokale coffeeshops verkopen voor 50 euro per doos. "Gouwe handel, ik doe het zelf al jaren". Als ik hem vraag wat ik moet doen wanneer de douane de thee ontdekt brult hij: "Dan zeg je maar dat ze die theezakjes in hun reet moeten stoppen!".

Het spelen is weer erg leuk. Er wordt veel gejoeld tussen de nummers door. Na het concert komt de Boliviaanse drummer die gisteren na ons speelde naar me toe en omhelst me. Hij is stevig gebouwd en ik voel iets kraken in mijn rug. Naar Boliviaans gebruik slaat hij me hard op mijn schouders en omhelst me weer. Twee meisjes die ook bij de workshop en het concert gisteren waren hebben cadeautjes voor ons gekocht. Een mooi doosje en een heel klein houten maskertje. De vrouw die voor het festival werkt en me gisteren een kus op mijn wang gaf na het concert heeft mijn festival T-shirt meegenomen dat ik gisteren vergeten was. Net als gisteren verkoopt zij de CD's voor ons.

In de twee dagen dat we hier zijn heb ik niemand ontmoet die niet vriendelijk tegen me was. De taxi chauffeurs, de mensen in het hotel, de studenten van het conservatorium, het publiek. Hun warmte, rust en vriendelijkheid voelt als een warme deken in deze koude afgelegen plek van de wereld.

16 September

Janny, de vrouw die onze concerten in Argentinië heeft geregeld had me al verteld dat Argentijnen erg houden van uiterlijk vertoon en niet lijken op mensen uit andere Zuid Amerikaanse landen. Het is wat vroeg voor vooroordelen maar ik begin al terug te verlangen naar de rust van de Bolivianen. Er zit een Argentijns bandje in het vliegtuig. Jongens met geveerd haar, heupbroeken en felle T-shirts staan de hele reis van Santa Cruz (waar we vanuit La Paz even moesten stoppen) in het gangpad druk te schreeuwen en maken foto's van elkaar. Slapen lukt tijdens deze vlucht niet meer.

Langs sloppenwijken rijden we over een snelweg dwars door de stad naar de hoogbouw van het centrum. Het contrast met Bolivia had niet groter kunnen zijn. Buenos Aires wordt het Parijs van Zuid Amerika genoemd net zoals Shanghai het Parijs is van Azië en Beirut het Parijs van de Oriënt. Van alle plekken waar ik geweest ben weet ik eigenlijk het minste over Parijs maar de stad komt wel erg Europees op me over. Aan niets is nog te merken dat we hier ook in Zuid Amerika zijn. Hoewel onder al die uiterlijke rijkdom veel armoede schuilt zie ik het op straat nog niet wanneer we door de stad naar het hotel rijden.

Later wanneer ik door een dure winkelstraat loop zie ik een meisje van ongeveer 10 jaar met een baby op schoot in een portiek zitten. Monotoon beweegt ze haar hoofd op en neer naar de straat als een te lang gevangen gehouden dier dat gek geworden is. Vandaag spelen we ons eerste concert in Buenos Aires voor mensen van de ING bank die onze concerten in Argentinië sponsoren.

De locatie is in de wijnkelder van een van de duurste hotels van de stad. Het publiek bestaat voornamelijk uit oudere mannen in pak. We worden aangekondigd door een Nederlandse man die hier voor de ING werkt. Hoewel ons optreden in het schema dat ik van Janny heb gekregen aangekondigd staat als een cocktailconcert is het tijdens de eerste set nog doodstil. Janny, die net twee weken geleden samen met haar man gestopt is met roken begint zich al wat meer te ontspannen. Voor haar was deze eerste avond een vuurdoop. Wij zijn de eerste muziekgroep waarvoor zij concerten heeft geregeld in Argentinië. Maanden is ze bezig geweest met de sponsoring, huur van apparatuur, publiciteit en logistiek.

Het drumstel is voor drie dagen gehuurd en moet mee naar het hotel. Als ik samen met Janny en Yuri de spullen via de dienstuitgang van het zaaltje waar we speelden de trap op sjouw wordt ons de weg versperd door een norse bewaker van het hotel. We mogen de spullen niet het hotel uit dragen omdat de enige weg die we kunnen nemen langs een tafel loopt waar de beste klant van het hotel op dit moment zit. Hij eet hier elke avond om dezelfde tijd en zou zich kunnen storen aan drie mensen die met een drumstel langs hem lopen. Janny wordt heel boos. IJskoud loopt ze langs de man met een snarentrommel in haar hand naar boven. Hij houdt haar tegen en dreigt de bewaking te bellen. De twee obers achter ons fluisteren zachtjes pinnochet en maken militaire bewegingen. Deze bewaker lijkt niet erg geliefd te zijn bij zijn collega's.

Ondanks onze protesten kunnen we het drumstel niet meenemen. We moeten het morgen ophalen.

Samen met Janny, Marcel, haar man en Marnix, een aardige medewerker van de ING bank die de sponsoring mogelijk heeft gemaakt en een klant van hem rijden we naar het restaurant. Om half 1 s'nachts komen we in een hippe hoge grote witte ruimte met een lange bar. Het is druk. Marcel verteld me dat als je het oppervlakkig bekijkt, de meeste dingen in Argentinië mooier en beter zijn dan in Nederland. Het vlees, de wijn, de gebouwen, de vrouwen en de muziek. Elke dag kun je in de stad wel ergens mooie muziek horen. Goed uit eten gaan na middernacht is doodnormaal en mooie kleren zijn ook overal te koop. Er is een levendige muzieksce­ne. Bij mijn tweede biefstuk vandaag (de eerste at ik bij de lunch) vertelt Marnix over de economische crisis en hoe dure huizen hun prijs behielden terwijl de prijs van goedkopere huizen halveerde. Hoe de dollar van de peso werd gescheiden en het spaargeld van mensen in peso's ineens 1/3 waard was van het oorspronkelijke bedrag. Alleen mensen met dollars in het buitenland ontkwamen aan de crisis. Ik herinner me journaalbeelden uit Nederland waarbij mensen overgegaan waren tot ruilhandel om het systeem van geld te omzeilen.

Marnix brengt ons na het eten met zijn auto terug naar het hotel. Hij rijdt een paar straten om om ons de prostituees te laten zien die hier op elke hoek van de straat staan. Hoewel het allemaal mannen zijn is dat aan niets te zien. De meeste dragen niet eens een rok, alleen maar een string en een strak topje. Met hun ronde billen staan ze naar de straat gekeerd en wiegen zachtjes heen en weer.

17 September

Vandaag neemt Janny ons mee naar Palermo, een buurt in de stad die nog het meeste aan Soho in New York doet denken. Erg veel laagbouw, hippe restaurants en design winkels. We passen leren jassen in een leerfabriekje waar je een jas op maat kunt laten maken. Janny vertelt over Buenos Aires. Ze is hier een jaar geleden komen wonen met haar 2 dochters en haar man die correspondent is voor de NRC in Zuid Amerika. Hij reist heel veel op dit continent. Duidelijk droeg hij een dag later toen we hem tegenkwamen een T-shirt van de international pinguïn conference in Patagonie waar hij een verslag over had geschreven. Janny is erg trots op haar stad. Ze vertelt ons alles over de verschillende buurten, winkels, restaurants en concerten in Buenos Aires.

Vanavond spelen we in Notorius Gandhi, een club, annex restaurant voor ongeveer 100 mensen boven een CD winkel. Dit is ons belangrijkste optreden in Argentinië. Het grootste van de twee "publieke" optredens die we zullen doen naast de concerten voor de ING en de Nederlandse ambassade. De club is uitverkocht. Vooraan zit Floris, de eerste secretaris van de Nederlandse ambassade en zijn vrouw Pol bij wie we morgen zullen spelen.

Het concert gaat heel goed. In de pauze praat ik met een groepje Argentijnen. Een dame van middelbare leeftijd vraagt of ik getrouwd ben en kinderen heb. Wanneer ik mijn hand opsteek om mijn trouwring te laten zien barst het groepje in geschater uit. Het blijkt dat ze dachten dat ik vijf kinderen had. Zelfs zo ver van huis blijkt dat voor iemand van mijn leeftijd niet normaal.

Na afloop reken ik samen met Janny en de eigenaresse af. Het blijkt dat we de drankjes moeten betalen. De horeca wetten van een gemiddeld Nederlands café blijken ook in deze club aan de andere kant van de wereld te gelden. We speelden hier vanavond voor een deel van het entreegeld, meer niet. De club was uitverkocht en alle mensen zijn de hele avond gebleven. Ik zeg niets. Dat is ook niet nodig. Ik zie Janny weer op dezelfde manier mooi boos worden als na het optreden voor de ING medewerkers waarbij we het drumstel niet mee mochten nemen. "Dat is toch wel vreemd", zegt ze. "Het is eigenlijk te gek voor woorden. Zal ik er iets van zeggen? Zal ik het doen? Ja? Ik doe het gewoon". Janny praat met de eigenaresse. We hoeven de drankjes niet te betalen.

Marnix van de ING bank die er de vorige avond ook was is de hele avond gebleven. In de pauze had ik nog even met hem gepraat en weer gemerkt hoe open en vriendelijk hij is. Lachend sjouwt hij de zware basversterker naar beneden.

18 September

Vroeg gaan we vandaag de stad in. Tony is vastbesloten een leren jas te kopen. We struinen de winkels af waar hij zich door de charmante verkoopsters die met foldertjes op straat staan heeft laten binnenlokken totdat we bij de winkel komen waar het om gaat. De verkoopster begroet hem als een oude vriend ("hello Tony, how are you?"). Later spelen we ons eerste concert van vandaag in Konex, een cultureel centrum. De ruimte, een kleine ballet studio compleet met spiegels en bar (rekstok voor de dansers), is goed gevuld.

Marcel is er ook weer. Omdat we straks meteen nog een keer moeten optreden spelen we ander repertoire. Meer onze "jazz stukken". De laatste noot is amper gespeeld of we moeten alweer inpakken om op tijd bij Floris en Pol te zijn. Lachend noemt Janny zichzelf een slavendrijfster.

Het is vlakbij. Ze wonen in een mooi klassiek groot huis. Pol blijkt net als ik en Yuri uit Hilversum te komen maar omdat ze, en Floris ook, toch wat jonger zijn dan wij hebben we elkaar daar waarschijnlijk nooit ontmoet. Ze zijn allebei erg aardig en ook echt geïnteresseerd in onze muziek. Pol's vader blijkt een groot jazzliefhebber en Floris heeft zelf ook saxofoon gespeeld.

Ze verwachten veel mensen en de stoelen staan tot vlak voor het drumstel. Mijn ride cymbal staat op 10 centimeter afstand van het oor van een van de luisteraars, een oudere meneer in een rolstoel. Yuri zit achter het drumstel, ik sta met de bas in mijn handen en Tony heeft de saxofoon omgehangen. Floris kondigt ons aan en kijkt af en toe nerveus achterom. Na Yuri zijn drumintro op mijn tibetaanse belletjes wisselen we al spelend om, een flauwe grap maar omdat we het niet hadden voorbereid toch leuk. We spelen zacht en mooi in balans. Na afloop praat ik met een paar mensen en realiseer me dat Floris de tweede ambassade medewerker is die ik ooit heb ontmoet wiens partner ook uit Nederland komt. Misschien trouwen de meeste mensen pas later, als ze al ergens gestationeerd zijn. De avond lijkt weer erg geslaagd. Een huiskamer concert is niet altijd even makkelijk, je zit dicht op de mensen die misschien ook niet zo vaak naar jazz luisteren. Floris en Pol hebben er alles aan gedaan om het een mooie avond te laten worden en ruimte te scheppen voor een mooi en zeker niet gebruikelijk concert in hun huis. Dat is meer dan gelukt.

19 September

Veel mensen vroegen ons tijdens deze tournee waar we in Brazilië gingen spelen. Wanneer ik Sao Paulo noemde begonnen ze wat vies te kijken alsof ze een glas vloeibare varkenslever moesten drinken. "In Sao Paulo is niets", hoorde ik meestal. Een zakenman die voor me in de rij stond bij het inchecken en in Sao Paulo woonde begon schamper te lachen wanneer ik naar de attracties van zijn stad vroeg. "Eten en vrouwen", antwoordde hij. Wanneer mensen negatief doen over een gebied word ik er juist extra nieuwsgierig naar.

De rit van het vliegveld naar de stad is in ieder geval al overweldigend en voelt veel vreemder aan dan Buenos Aires. Het rijden in de auto lijkt een soort omgekeerde versie van het einde uit de film Man in Black. We rijden hoger dan de stad en zien zo ver het oog reikt wolkenkrabbers. De stad is nog kilometers ver weg maar aan de horizon is al niets anders meer te zien. Als we wat meer de stad naderen zijn de gebouwen overal om ons heen. We rijden op een verhoogde weg door de stad. Zo ver als ik kan kijken zie ik een oerwoud van beton. Als we echt in de stad zitten zien we dat niet meer en worden we microscopische wezens tussen de vele gebouwen alsof we zijn afgedaald in het hart van een reusachtige mierenhoop.

In het hotel ontmoeten we Joëlke, die ons concert hier heeft georganiseerd. Ze is van onze leeftijd, komt oorspronkelijk uit Groningen maar woont al 12 jaar in Sao Paulo. Met haar bedrijfje "Platforme Holland Brasil" probeert ze samenwerkingsverbanden te organiseren tussen Nederlanders en Brazilianen.

Voor de planning van ons concert in Sao Paulo was weinig tijd. Ons concert is een benefiet avond geworden waarbij we zullen samenspelen met een Braziliaanse groep. Veel bedrijven hebben dure tickets gekocht voor deze avond. De opbrengst gaat naar een fonds om 50 Brazilianen 1 maand te kunnen laten studeren. Op mijn vraag hoe het dan moet met die andere 11 maanden van het eerste studiejaar en de daarop volgende jaren zucht Joëlke en kijkt omhoog. Ze legt me uit dat alleen de beste leerlingen in Brazilië met een beurs kunnen studeren. De rest moet zijn studie zelf betalen en dat is in dit relatief arme land onmogelijk. "Door ze de kans te geven om 1 maand te studeren dwingen we onszelf om andere projecten te verzinnen waardoor ze door kunnen studeren en bovendien brengen we een symbolische bal in beweging die uiteindelijk zelf moet gaan rollen". Het is een mooi streven en ik werk er graag aan mee. Een bijkomend aspect is dat we met dit concert zullen samenwerken met een paar Braziliaanse musici. Het concert is de volgende dag en omdat we nog een uur over hebben voordat we met ze gaan repeteren neemt Joëlke ons mee de stad in. Om alle negatieve verhalen van andere mensen die ik gehoord had over Sao Paulo lacht ze schamper.

Als je Sao Paulo zou vergelijken met Rio zoals Amsterdam met Rotterdam is Rio verleidelijker. Sao Paulo is meer een stad waar gewerkt wordt terwijl het geld in Rio wordt uitgegeven maar als je beter kijkt zie je wel degelijk de schoonheid ervan. Sao Paulo is op een heuvel gebouwd en overal zie je nog de oude villa's staan waarmee de stad begonnen is. De werkelijke hoogbouw is pas in de jaren '60 van de vorige eeuw begonnen. In het centrum laat ze ons de oudste wolkenkrabber van de stad zien, gebouw rond 1920. Omdat niemand in die tijd geloofde dat zo'n hoog gebouw kon blijven staan liet de architect zijn eigen villa op het dak van de wolkenkrabber bouwen.

Joëlke heeft architectuur gestudeerd en dat is te merken. Over bijna ieder

gebouw wat we passeren kan ze bevlogen vertellen terwijl ze dromerig omhoog kijkt. Op een ander flat, het onderkomen van de burgermeester, is een enorme daktuin aangelegd, compleet met palmbomen en andere hoge weelderige plantengroei. Misschien is dit een mooi stukje van de stad maar het lijkt me dat Sao Paulo voor Joëlke een paradijs moet zijn. Het is duidelijk dat je hier als architect je hart op kunt halen.

We rijden naar een rustige buurt ver buiten het centrum. Er is een repetitie gepland in het huis van Keiko, de percussionist van de Braziliaanse groep waarmee we morgen zullen gaan spelen. Het was me in de buurt van het hotel ook al opgevallen maar hier lijkt het nog sterker; ieder huis is als een vesting beveiligd door hoge muren met schrikdraad, camera's hekken met scherpe punten en bordjes met kwijlende honden. In een mooi groot huis met een deels glazen dak, afgescheiden van de straat door een enorme muur met schrikdraad, ontmoeten we Keiko en Monica, de zangeres waarmee we gaan spelen. We repeteren een paar stukken en Keiko leert me wat basis principes van het pandero (soort tamboerijn met vel) spelen. Ik probeer zijn golvende timing te volgen maar het lukt nog niet erg. Als ik zijn timing probeer te analyseren lijkt hij niet te weten waar ik het over heb. Het doet me een beetje denken aan mijn lessen in Afrika, jaren geleden, waarbij 20 slagwerkers spatgelijk een niet op te schrijven oneindig lang durend steeds veranderend ritme in een niet op te schrijven tempo speelden. Door een Nederlandse journalist omschreven als "een olifantengeheugen gekoppeld aan Zwitserse horlogemakers precisie". Sommige muziek kun je niet analyseren met een Westers oor.

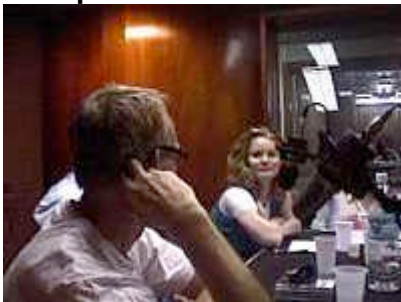
Later belanden we met Joëlke en Corali (haar collega) in een Italiaans restaurant vlakbij het hotel. We kwamen vandaag in de middag aan en hebben sinds we met Joëlke de straat op gingen niets meer gegeten of gedronken. Er komt een grote schaal met groenten op tafel. Het lijkt alsof de tuin waarin deze groenten zijn geteeld is getroffen door een bom die de groenten 10 keer zo groot heeft laten worden. Er liggen stukken palmhart ter grootte van mijn onderarm op de schaal tussen plakken tomaat zo groot als mijn handpalm. We praten verder over Brazilië, muziek en het leven. Misschien komt het omdat Joëlke zwanger is maar bij alles wat ze verteld heeft ze een gelukzalige blik in haar ogen die allebei een andere kant op lijken te kijken, heel subtiel, je ziet het alleen als je er echt op let. Later in het hotel dreunen de twee carpirinha's die ik in het restaurant achterover had geslagen nog lang na. Voor de zekerheid houd ik 1 voet aan de grond wanneer ik in bed op het jazzkanaal de Herbie Hancock group zie. Dave Holland zet onzeker het thema van Norwegian Wood in. Dan val ik in slaap.

20 September

Voor het eerst deze tour heb ik meer dan 6 uur geslapen en voor het eerst voel ik me ook moe. Omdat we vanmiddag pas om 3 uur in Hotel The Gallery hoeven te zijn waar we vanavond spelen lopen we van het hotel naar het park, waarin zich nog een stuk in tact gelaten tropisch regenwoud moet bevinden. Weer ben ik verbaasd over alle weelderige plantengroei tussen het vele beton.

Ruim op tijd komen we in the Gallery aan. Omdat er ook een DVD opname (in dolby surround) van de avond wordt gemaakt zijn alle technici nog druk in de weer. Ik ben een beetje teleurgesteld. The Gallery is niet geheel de ambiance die ik me had voorgesteld voor ons laatste concert in Zuid Amerika. Het ziet er uit als een lobby van een van der Valk hotel. Een laag plafond, rechthoekige tafels met saaie tafelkleden, een paars tapijt, veel bloemen, spiegels en een lange ovale bruine bar. De ruimte lijkt me zeker niet groot genoeg voor 350 mensen. De Brazilianen spelen eerst. Het publiek bestaat uit zakenmensen, Nederlanders en ambassade personeel. Als je het niet zou weten zouden we, afgezien van de Braziliaanse muziek, overal ter wereld kunnen zijn. Misschien komt het door het lange wachten, de ambiance of de carpirinha die ik tijdens het wachten al weer achter de kiezen had maar we spelen niet zo goed. Door de weinige voorbereiding komen de stukken die we met de Brazilianen spelen ook niet zo goed uit de verf maar iedereen is erg enthousiast en de avond lijkt geslaagd. Het diner dat we zouden krijgen blijkt er niet te zijn. Omdat het al laat is en we geen zin hebben om te zoeken belanden we weer bij de Italiaan dicht bij het hotel waar we gisteren ook hadden gegeten. Joëlke, en vele anderen met haar, hadden ons verteld dat een van de belangrijkste attracties van Sao Paulo het geweldige eten was. Misschien moet je niet alles geloven wat de mensen zeggen, denk ik wanneer er een gigantische tortellini ter grootte van een vuist op mijn bord ploft.

21 September

Omdat we vanmiddag alleen maar een radiointerview hoeven te doen is er vandaag veel tijd om de stad in te gaan. In een CD winkel luisteren we zeker 2 uur naar alle Braziliaanse muziek die we kunnen vinden. Door een heel handig systeem met barcodes op de CD's kun je van iedere CD korte fragmenten horen zonder dat je er mee naar een balie hoeft te gaan.

Overall staan zuilen met koptelefoons (en voor de DVD's met videoschermen) opgesteld. Voor een scanner plaats je de CD met barcode en je kunt van iedere track iets horen.

In een winkel waar spullen worden verkocht die gemaakt zijn door Indianen uit het regenwoud koop ik een gevlochten mandje van riet en een hanger van veertjes. Later verteld Joëlke me dat de status van de Indianen in

Brazilië niet die van een gewone burger is maar meer te vergelijken is met die van een kind. De indianen mogen bijvoorbeeld niet stemmen en om uit het regenwoud binnen Brazilië te reizen hebben ze

toestemming van de overheid nodig. Het is moeilijk voor te stellen maar als ik er wat beter over nadenk wel te begrijpen; de indianen die nog diep in de amazone leven hebben geen paspoort, geen sofinummer of bankrekening en er wordt niet door de overheid bijgehouden wie er geboren wordt of overlijdt. Kenners denken dat er op dit moment nog ongeveer 30 stammen zijn die zo diep in de jungle wonen dat er nog nooit contact is geweest met mensen van buiten de amazone.

Los van alle gruwelijke verhalen over mensen die voor hun lol indianen gaan schieten of door middel van griepvirussen hele stammen proberen uit te roeien, of stukken oerwoud platbranden, meestal om goud of andere grondstoffen te vinden, vertelt ze dat de overheid nu ook stukken bos afbakent waar de Indianen mogen wonen. Ik ken te weinig van de achtergronden maar ik vraag me af of dat goed kan gaan als je kijkt naar de mislukte plannen van de Amerikanen en Australiërs om een hek om de oorspronkelijke bewoners van een land heen te zetten.

Na het radio interview die middag komen we vast te zitten in het verkeer. Joëlke neemt ons mee naar de pompéa factory. Een oude fabriek waarin 2 concertzalen, rustruimtes, een bibliotheek, een restaurant en ateliers voor kunstenaars zijn gebouwd. Het is geweldig. Alle ruimtes zijn opgetrokken uit grijs beton, heel groot en hoog maar met subtiele veranderingen waardoor het leefbare ruimtes worden. In een grote hal is tussen de betonnen vloertegels een kleine rivier gemaakt waar je overheen moet lopen om bij de blankhouten banken en stoelen te komen die door elkaar heen in de ruimte staan opgesteld. In een andere grote hal zijn door lage muren waar je overheen kunt kijken ruimtes afgescheiden waar cursussen worden gegeven. Nooit eerder zag ik zo veel beton zo smaakvol aan elkaar gemetseld en ingericht. We praten met Joëlke over ons idee om volgend jaar in een van deze ruimtes een DVD op te nemen.

Het is inmiddels 8 uur s'avonds. We zijn alweer vanaf vanmiddag 3 uur op pad en ik begin toch wel erge honger te krijgen en moe te worden. Joëlke lijkt nergens last van te hebben. Onvermoeibaar praat ze door over de architectuur en achtergronden van de pompéa factory. Ze is 7 maanden zwanger. Ik vraag me af hoeveel energie Joëlke heeft als ze niet zwanger is. De bus die ons naar het restaurant moet brengen staat vast in het verkeer. Na een half uur wachten kunnen we instappen maar omdat het concert waar Joëlke ons mee naartoe wilde nemen zo begint kunnen we net zo goed eerst gaan luisteren en later eten. We komen aan in het theater. Het concert is nog niet begonnen. Eten, eten, denk ik. Joëlke wil ons eerst het theater laten zien. Als we daarmee klaar zijn en het concert nog steeds niet begonnen is gaan we op ons eigen aandringen naar een café in de buurt. Eten kan hier niet maar carpirinha's hebben ze hopelijk wel. Ik zit als eerste en houd een tafeltje vrij. Met een dreun zet de ober twee ijskoude halve liter flessen bier voor mijn neus die hij uit een gigantische gele ijskast tegenover ons tafeltje heeft gehaald. Deze bar heeft duidelijk een deal met een lokaal biermerk. We bevinden ons in een studentenbuurt en daar wordt nu eenmaal bier gedronken. Het is een leuke luidruchtige plek. Veel jongeren flaneren voorbij en zitten overal op straat te praten.

Het concert wat we later op de avond bezoeken overtuigt me niet. Het is een solo optreden van een gitariste-zangeres in de foyer van het theater dat we eerder deze avond bezochten. Later wordt ze bijgestaan door een drummer met lange rasta vlechten die zo zou kunnen doorgaan voor een van de spook-piraten uit pirates of the caribbean. De liedjes worden naar goed Braziliaans gebruik luid meegezongen door het publiek. Na een paar stukken hebben we het wel gehoord. Nu gaan we dan echt eten. Joëlke is moe en gaat niet mee maar stuurt ons naar een Japans restaurant. Hoewel er in het hele restaurant geen Japanner te vinden is - de kok's en serveersters hebben allemaal een Europees uiterlijk - is het eten prima. Ik heb nogal moeite met de meestal overdreven onderdanigheid van serveersters in Japanse restaurants maar hier krijgt het buigen, en knikken haast iets komisch door de Westers uitzijende serveerster in Japanse klederdracht vooral omdat ze tijdens het strak buigen wanneer we iets bestellen de hele tijd "wai" of "hai" zegt. Ik spreek geen Japans maar zij volgens mij ook niet.

22 September

Om een beter beeld te krijgen van de Braziliaanse muzikscene gaan we op deze laatste dag eerst naar Joëlke. Haar man is technicus en kent veel muzikanten. Hij laat ons veel verschillende dingen muziek horen maar de mensen waarmee we zouden willen spelen zitten er nog niet bij. Ook komt er een boek op tafel met alle bekende en onbekende Braziliaanse musici. Keiko en Monica waarmee we eergisteren speelden staan er ook in.

Later eten we met Corali en Joëlke Vashara, een typisch Braziliaans gerecht dat hier vooral op woensdag en zaterdag gegeten wordt. Het is vandaag woensdag. Al het (varkens)restvlees van de afgelopen dagen wordt verwerkt in een stoofpot. Tot mijn geruststelling blijkt na informeren bij de ober dat de verschillende stukken vlees in aparte potten zitten. We lopen naar een andere zaal waar inderdaad veel grote bruine potten op een vuur of in heet water staan te pruttelen. Ik zie een pot met varkensoren, eentje met varkenspoten, worst en een grote bakplaat met een compleet biggetje.

Onder het eten bespreken we het vervolg van ons Zuid Amerika avontuur, met wie we zouden kunnen samenspelen en waar, de mogelijkheid voor een DVD opname, en concerten in andere steden. Hoewel ik

meestal op zo'n laatste dag alweer half met mijn hoofd in Nederland ben kan ik niet wachten om terug te gaan naar Zuid Amerika. Dit was denk ik een van onze leukste en afwisselendste tournee's. Bolivia was een belevenis, een avontuur. Argentinië een verovering door alle uitverkochte concerten en goede recensies en Brazilië een muzikale ontdekkingsreis die hopelijk nog lang niet ten einde is.

Met dank aan:

Nederlandse ambassade Bolivia

Nederlandse ambassade Argentinië

Nederlands consulaat Sao Paulo

ING bank Buenos Aires

Gonneke de Ridder (ambassade La Paz)

Janny Dierx (Holland Argentina)

Joëlke Offringa (Platforme Holland Brasil)

Fonds voor de podiumkunsten, Den Haag